



Οι εργάτες στα ναυπηγεία του Νιάρχου

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΑ ΥΨΗ

Η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία έχει μπει για τα καλά, εδώ και πάνω από δέκα χρόνια, σε μια περίοδο μόνιμης και μαζικής ανεργίας. Το ίδιο, βέβαια, και η Ελλάδα. Η αστική τάξη, με τους ιδεολόγους και τους πολιτικούς της (Ν.Δ.), λέει κάτι απλό: «Αφήστε μας να απολύουμε, να δίνουμε μισθούς πείνας (...), να μπορέσουμε δηλαδή να έχουμε κέρδη, και τότε, αν επενδύσουμε και αν από τις επενδύσεις μας δημιουργηθούν θέσεις εργασίας, τότε ενδεχομένως να μειωθεί η ανεργία». Τί όμως έχει να αντιπροτείνει το εργατικό κίνημα, πώς να προστατευθεί; Η ρεφορμιστική διαχείριση του αστικού κράτους δε λύνει το πρόβλημα. Αντίθετα, στα τέσσερα χρόνια της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, η ανεργία δε σταμάτησε να αυξάνει. Και αυτό γιατί η ανεργία είναι σύμφυτη του καπιταλιστικού καθεστώτος και της σημερινής περιόδου κρίσης του.

Δεν υπάρχει πια αμφιβολία πως η Ελλάδα απέκτησε με τη σειρά της, μέσα στα τελευταία τρία χρόνια, το θλιβερό προνόμιο να συγκαταλέγεται ανάμεσα στις χώρες εκείνες που έχουν υψηλό ποσοστό ανεργίας. Σύμφωνα με τις δειγματοληπτικές έρευνες για την ανεργία, που πραγματο-

ποίη κάθε χρόνο, από το 1981, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας, η ανεργία από 4% του ενεργού πληθυσμού που ήταν το 1981, αυξήθηκε το 1982 στο 5,8%, για να υπερβεί το 1983 το 7,8%, και να φθάσει το 1984 στο ποσοστό του 8,2%. Σε απόλυτους αριθμούς, οι άνεργοι αυξή-

θηκαν από 148.500 το 1981 σε 315.000 το 1984 (1).

Σύμφωνα με τον Α. Παπαγιαννίδη, τα στοιχεία αυτά προσεγγίζουν αρκετά καλά την πραγματικότητα, παρόλο που δε συμφωνούν με τα στοιχεία που ανακοινώνει από την πλευρά του ο ΟΑΕΔ, τα οποία

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

όμως βασίζονται αποκλειστικά και μόνο στον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων (2).

Η ανεργία πλήττει στη χώρα μας, όπως και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κυρίως τους νέους και τις γυναίκες. Οι περισσότεροι νέοι εργαζόμενοι δε διαθέτουν σήμερα κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση, ενώ παράλληλα οι περισσότεροι απασχολούνται σε εργασίες άσχετες με τη βασική επαγγελματική τους κατάρτιση. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες δεν είναι παράξενο που οι νέοι αποτελούν τα πρώτα θύματα της ανεργίας. Στην ίδια μοίρα με τους νέους βρίσκονται και οι εργαζόμενες γυναίκες για διαφορετικούς όμως λόγους. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σε βάρος τους διακρίσεις στην πρόσληψη, υπερεκμετάλλευση στην εργασία, και τέλος έχουν το προνόμιο να απολύονται κατά προτεραιότητα.

Ν.Δ. ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Κάθε κόμμα δίνει φυσικά τις δικές του εξηγήσεις σχετικά με τα αίτια της σημερινής οικονομικής κρίσης που μασιάζει τη χώρα μας. Για τη Ν.Δ. το πρόβλημα της ανεργίας οξύνθηκε κατά τα τελευταία 4 χρόνια, σαν αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής που ακολουθεί η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ειδικότερα, η Ν.Δ. αποδίδει την αύξηση της ανεργίας στην «πολιτική κατάληψη (από το ΠΑΣΟΚ) όλων των κέντρων εξουσίας, κέντρων αποφάσεων και τέτοιες είναι όλες οι επιχειρήσεις, κυρίως οι μεγάλες και μεσαίες» (3). Κατά τη Ν.Δ., υπεύθυνοι για την ανεργία είναι κύρια «το κλίμα που έχει δημιουργήσει ο αφόρητος και μεροληπτικός έλεγχος του Υπουργείου Εμπορίου, η υποδαυλιζόμενη από το επίσημο κράτος αναρχία στους χώρους εργασίας, η ανικανότητα των στελεχών που ασχολούνται με την οικονομία, η αλλοπρόσαλλη εξωτερική μας πολιτική... Όλα αυτά έχουν δημιουργήσει τις προϋποθέσεις του σταματήματος κάθε σοβαρής νότιας και ξένης επένδυσης» (4).

Στην προσπάθειά της να αποδώσει στο ΠΑΣΟΚ αποκλειστικά την ευθύνη για την ανεργία, για την οποία και η ίδια φέρνει τεράστια ευθύνη, η Ν.Δ. σκόπιμα παραμορφώνει την πραγματικότητα. Γιατί είναι πασίγνωστο ότι οι εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης είναι κύρια αποτέλεσμα της «απεργίας» των επενδύσεων που παρατηρείται από το 1976, και η οποία συνεχίστηκε μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ. Η «απεργία» αυτή των επενδύσεων μετά το 1976 οφείλεται κυρίως στις αμφιβολίες που αποκτά την εποχή αυτή η ελληνική αστική τάξη, σχετικά με τις δυνατότητες

αξιοποίησης του κεφαλαίου της στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ και την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η αστική τάξη πάντα θεωρούσε και θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη ενός ορισμένου ποσοστού ανεργίας, έστω κι αν για ευνόητους λόγους δεν τη διατυμπανίζει, γιατί το ποσοστό αυτό ανεργίας επιδρά ευνοϊκά στην καθήλωση των μισθών, ενώ συγχρόνως αποτελεί αποτελεσματικό όργανο διαίρεσης της εργατικής τάξης. Για την αστική τάξη, η πλήρης απασχόληση αποτελεί μάστιγα, αφού έχει σαν αποτέλεσμα να ενδυναμώνει την εργατική τάξη, η οποία αποκτά τη δυνατότητα με τον τρόπο αυτό να διαπραγματεύεται από θέση ισχύος τις διεκδικήσεις της. Όταν όμως η ανεργία ξεπερνάει ένα ορισμένο επίπεδο, όπως συμβαίνει σήμερα στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, η αστική τάξη ανησυχεί, γιατί το γεγονός αυτό μπορεί να προκαλέσει κοινωνική έκρηξη με απρόβλεπτες συνέπειες.

Για τη Ν.Δ. λύση στο πρόβλημα της ανεργίας θα υπάρξει μόνο εφόσον αφεθούν να «λειουργήσουν ελεύθερα η προσφορά και η ζήτηση, οι δυνάμεις της αγοράς». Αυτό μπορεί να γίνει μόνο εάν «επανεέλθει η πειθαρχία και η αξιοκρατία στο χώρο εργασίας, ιδιωτικό και ελεγχόμενο από το Κράτος, αν αποκτήσει η ομοιόβη εργασίας άμεσα σχέση με την παραγωγικότητα, αν καταργηθούν τα μονοπώλια κρατικά και μη, αν απελευθερωθεί το τραπεζικό σύστημα, αν τέλος απελευθερωθούν οι τιμές των αγαθών» (5). Όλα αυτά, κατά τη Ν.Δ. πάντοτε, θα συντελέσουν στην ανάκαμψη, στη δημιουργία επενδυτικού κλίματος και στην εισροή των απαραίτητων κεφαλαίων για την καλή λειτουργία της οικονομίας. Μόνο σ' ένα τέτοιο πλαίσιο είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες επενδύσεις, που είναι ο μόνος σίγουρος τρόπος δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (6). Είναι όμως γνωστό ότι η φιλελεύθερη αυτή πολιτική, που είναι πιστή αντιγραφή της οικονομικής πολιτικής

του Ρήγκαν και της Θάτσερ, οδηγεί – στο ζήτημα της ανεργίας – στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα. Αντί να περιορίσει την ανεργία δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, αυξάνει τις στραπές των ανέργων. Και η εξήγηση βρίσκεται στο ότι η ουσιαστική αιτία της κρίσης δε βρίσκεται εκεί που την τοποθετεί η Ν.Δ. αλλά στη λειτουργία του ίδιου του συστήματος.

ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Από τη μεριά του το ΠΑΣΟΚ, θα αποδώσει την αύξηση της ανεργίας στην «παγκόσμια οικονομική πορεία και κρίση, η οποία εισάγεται στις διάφορες χώρες ανάλογα με το βαθμό οικονομικής εξάρτησης». Για το ΠΑΣΟΚ, «οι πολιτικές και οικονομικές επιλογές των κυβερνήσεων της δεξιάς για ανάπτυξη μέσα από την ιδιωτική οικονομία, η ασυδοσία του υτόπιου κεφαλαίου, η εξαγωγή συναλλάγματος στις ξένες τράπεζες, οι υποτιμολογήσεις και υπερτιμολογήσεις και όλα τα γνωστά φαινόμενα του παρελθόντος, είναι τα κύρια αίτια της σημερινής κατάστασης» (7).

Το ΠΑΣΟΚ, από τη στιγμή που ανέλαβε την εξουσία, έλαβε μια σειρά από μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούσαν, από τη μια να επιδράσουν άμεσα συγκυριακά πάνω στην προσφορά εργασίας των επιχειρήσεων, καθώς και γενικότερα πάνω στην οικονομική δραστηριότητα. Από την άλλη, το ΠΑΣΟΚ έλαβε ορισμένα δομικά μέτρα, με στόχο να επηρεάσει την αγορά εργασίας, τόσο στη ζήτηση της εργασίας μέσα από μια μεταβολή στη δομή του ενεργού πληθυσμού, όσο και στην προσφορά εργασίας μέσα από μεταβολές στις δομές του συστήματος παραγωγής. μέσα από μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της εργασίας, μέσα από την ελάττωση του ωραρίου, μέσα τέλος από επεμβάσεις στις θεσμοθετημένες δομές της αγοράς εργασίας (προσανατολισμός και τοποθέτηση των ανέργων κλπ.).

Στα πλαίσια αυτά, καθιέρωσε προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης, κυρίως για τις κατηγορίες εκείνες των ανέργων που πλήττονται από υψηλή ανεργία, όπως είναι οι νέοι, οι γυναίκες, οι οικοδόμοι, οι ανειδίκευτοι εργάτες κλπ. Σύμφωνα με στοιχεία που δίνει η Κυβέρνηση, με τα προγράμματα αυτά βρήκαν μόνιμη ή προσωρινή δουλειά τα δύο τελευταία χρόνια περισσότεροι από 30.000 άνεργοι σε πάνω από 300 δήμους, κοινότητες και 2.000 επιχειρήσεις, συνεταιρισμούς κλπ. Στο πλαίσιο των ίδιων μέτρων εντάσσεται και το πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών, ύψους 10 δισ. καθώς και τα εκτεταμένα



ΜΙΑ ΜΟΝΗ ΛΥΣΗ
ΥΠΑΡΧΕΙ

δημόσια έργα, ενώ παίρνονται μέτρα για τη διασφάλιση της θέσης 70.000 εργαζομένων στις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις. Παράλληλα, προωθήθηκε ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η ίδρυση γραφείων εργασίας του ΟΑΕΔ. Πάρθηκαν επίσης μέτρα για τον περιορισμό της πολυθεσίας, της εργασίας σε συνταξιούχους, ενώ αναδιαρθρώθηκαν και ελαστικοποιήθηκαν τα ωράρια εργασίας, ώστε να δημιουργηθούν περισσότερες θέσεις εργασίας. Τέλος, πρόσφατα ψηφίστηκε το Νομοσχέδιο για το Εθνικό Σύστημα Προστασίας από την ανεργία που η υλοποίησή του πρόκειται να αρχίσει μέσα στο 1985. Κύριος στόχος του ΕΣΠΑ είναι ο συνδυασμός της επιδότησης εργασίας που έχει ήδη καθιερωθεί, με τη σημαντική διεύρυνση των επιδομάτων ανεργίας (8).

Όμως, διαπιστώνουμε ότι όλα αυτά τα μέτρα δεν κατόρθωσαν να λύσουν ή έστω να περιορίσουν το πρόβλημα της ανεργίας που πήρε ανησυχητικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Η κύρια αιτία της αποτυχίας αυτής βρίσκεται στο γεγονός ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ απέδωσε την ανεργία αλλά και τη γενικότερη κρίση του συστήματος στην οικονομική ασυδοσία μιας ορισμένης μερίδας της αστικής τάξης και όχι στην ίδια τη λογική του καπιταλιστικού συστήματος, ενώ συγχρόνως δίστασε να προχωρήσει στη λήψη του μόνου μέτρου που μπορούσε να επιφέρει ριζική αλλαγή στην απασχόληση που είναι η δραστική μείωση των ωρών εργασίας.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΑΙΤΙΑ
ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Μέσα στο σημερινό σύστημα που βασίζεται στην ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, οι οικονομικές αποφάσεις, όπως επενδύσεις, αύξηση ή ελάττωση της παραγωγής, λαμβάνονται ουσιαστικά ξεχωριστά για κάθε επιχείρηση, όχι σύμφωνα με «το γενικό συμφέρον», ούτε σύμφωνα με το «γενικό συμφέρον» της καπιταλιστικής οικονομίας στο σύνολό της, αλλά μόνο σε σχέση με το ατομικό συμφέρον κάθε καπιταλιστή ή καπιταλιστικής ομάδας. Η διαδοχή καλών και κακών οικονομικών συγκυριών είναι λοιπόν αναπόφευκτη. Κάτι που είναι θετικό για μια επιχείρηση, μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας. Η καπιταλιστική παραγωγή είναι μια κατ' εξοχήν παραγωγή για το κέρδος και μόνο γι' αυτό. Η παραγωγή και η οικονομική δραστηριότητα αναπτύσσονται μόνο υπό τον όρο ότι τα κέρδη μεγαλώνουν. Μια σειρά όμως από παράγοντες έχουν σαν αποτέλεσμα μια συγκυρία



ανάπτυξης να καταλήγει αναπόφευκτα σε μια πώση του ποσοστού κέρδους. Τέτοιοι παράγοντες είναι η πλήρης απασχόληση, που στη φάση ανάπτυξης επιτρέπει στους εργαζομένους να κερδίσουν μισθολογικά ό,τι έχασαν σε περιόδους άσχημης συγκυρίας, και η τεχνολογική πρόοδος, που έχει σαν επίπτωση ότι ένα αυξανόμενο μέρος του κεφαλαίου ξοδεύεται σε αγορές μηχανημάτων και κατασκευών που δεν παράγουν κέρδος, αφού —όπως είναι γνωστό— κέρδος παράγει μόνο το μέρος εκείνο του κεφαλαίου που χρησιμοποιείται για την αγορά εργατικής δύναμης. Αυτή η πώση του ποσοστού κέρδους παρουσιάστηκε στον καπιταλιστικό κόσμο πριν αρκετά χρόνια και ήταν το προοίμιο της γενικευμένης ύφεσης που ακολούθησε. Η καπιταλιστική παραγωγή συνίσταται σε μια παραγωγή εμπορευμάτων. Αυτό πολύ απλά σημαίνει ότι ένα προϊόν καταναλώνεται μόνο εφόσον αγοράζεται. Αν δεν αγοραστεί, αντιπροσωπεύει καθαρή χασούρα για τον καπιταλιστή. Το καπιταλιστικό καθεστώς έχει επίσης την τάση να αυξάνει τη δυνατότητα παραγωγής πολύ περισσότερο από την αντίστοιχη αύξηση της αγοραστικής δύναμης του συνόλου του πληθυσμού. Άρα, περιοδικά παρουσιάζεται το φαινόμενο αδιάθετης παραγωγής. Ακόμα και στην περίπτωση που τα κέρδη είναι υψηλά στον τομέα τους, οι καπιταλιστές διατάζουν να αυξήσουν τις επενδύσεις τους. Περιοδικά λοιπόν, θα εμφανίζεται μια επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτές είναι και οι βασικές αιτίες των συγκυριακών κρίσεων που γνωρίζουν σήμερα οι περισσότερες καπιταλιστικές χώρες.

Όπως ήδη τονίσαμε, υπεύθυνο για την ανεργία είναι το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα. Αν θέλουμε λοιπόν να τελειώνουμε μια για πάντα με την ανεργία, θα πρέπει αναγκαστικά να ανατρέψουμε το σημερινό σύστημα. Δεν υπάρχει ημίμετρο «δημοκρατικό» στάδιο ή στάδιο της «πραγματικής αλλαγής» ενδιάμεσο ανάμεσα στον καπιταλισμό και στο σοσιαλισμό. Ο στόχος μας είναι ξεκάθαρος. Πρέπει να τεθεί τέρμα στην κατασπατάληση της ανθρώπινης εργασίας που είναι σύμφυτη με τον καπιταλισμό. Για την εγκαθίδρυση μιας κοινωνίας όπου οι άνθρωποι δεν θα είναι πια αναγκασμένοι να εναποθέτουν την τύχη τους στους νόμους της αγοράς, αλλά όπου αντίθετα θα μπορούν να αποφασίζουν συλλογικά τι θα παράγουν και με ποιον τρόπο θα το παράγουν. Αυτό προϋποθέτει μια πραγματική σχεδιοποίηση της οικονομίας. Ο μόνος τρόπος για να πραγματοποιηθεί αυτό είναι η κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας των μεγάλων μέσων παραγωγής. Μόνο κάτω απ' αυτές τις συνθήκες θα υπάρχει εργασία που θα ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες. Για το λόγο αυτό, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τη θέση του ΚΚΕ που τονίζει ότι «η πλήρης εξάλειψη της ανεργίας στις συνθήκες του καπιταλισμού δεν είναι εφικτή», αλλά ωστόσο, αντί να υποστηρίζει το άμεσο πέρασμα στο σοσιαλισμό, μας προτείνει απλώς το δρόμο της «πραγματικής αλλαγής», μέσα στον οποίο το ΚΚΕ ουστοπικά πιστεύει ότι η δραστική μείωση της ανεργίας είναι «δυνατή στα πλαίσια μιας πολιτικής εξόδου από την κρίση» και «περιορισμού της ασυδοσίας των μονοπωλίων προς όφελος του εργαζόμενου λαού» (9).

Κεντρικός άξονας πάλης πρέπει να είναι η μαζική μείωση των ωρών εργασίας, στόχος που μπορεί να κινητοποιήσει την εργατική τάξη και ο μόνος που μπορεί να ενοποιήσει τους εργαζόμενους με τους ανέργους. Γιατί, για το εργατικό κίνημα μια μόνο πολιτική υπάρχει. Εκείνη που μοιράζει τη διαθέσιμη εργασία ανάμεσα σ' όλους όσους έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν. Η διεκδίκηση για τη μείωση των ωρών εργασίας σε 35 ή και σε 30 ακόμα δεν είναι μόνο απάντηση των εργαζομένων απέναντι στην ανεργία. Συνδέεται επίσης με την απαίτησή τους για περισσότερο ελεύθερο χρόνο. Όπως τονίζει και ο Έρνεστ Μάντελ, στην Πραγματεία Μαρξιστικής Οικονομίας, η μείωση των ωρών εργασίας ιστορικά υπήρξε παράγοντας εκπολιτισμού.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Υπήρξε η βάση για ό,τι υπάρχει αξιολογία στη σύγχρονη αστική δημοκρατία. Αλλά ταυτόχρονα είναι φαινόμενο αντιφατικό. Τα προτερήματα της ελάττωσης των ωρών εργασίας εξουδετερώνονται σε μεγάλο βαθμό, αφενός από την παράταση του χρόνου για τη μετάβαση των εργαζομένων από το σπίτι τους στο χώρο δουλειάς τους, και αφετέρου από την όλο και αυξανόμενη εντατικοποίηση της φυσικής τους προσπάθειας. Επιπλέον, η ελάττωση των ωρών εργασίας θα επιτρέψει στους εργαζομένους να αφιερώνουν περισσότερες ώρες για να αναλάβουν από μόνοι τους τη διαχείριση των υποθέσεών τους και να μην τις αναθέτουν σε εκλεγμένους αντιπροσώπους τους, που αποτελεί και την αντικειμενική βάση για τη γραφειοκρατικοποίηση των μαζικών τους οργανώσεων. Το επιχείρημα που προβάλλει η αστική τάξη κάθε φορά που συζητείται το ενδεχόμενο μείωσης των ωρών εργασίας είναι πως κάτι τέτοιο θα επιβαρύνει το κόστος των επιχειρήσεων και θα έχει σαν αποτέλεσμα την πτώχευσή τους, και ότι επιπρόσθετα υπονομεύει την εθνική βιομηχανία στο διεθνή ανταγωνισμό. Εκείνο που μπορούμε να παρατηρήσουμε είναι πως τα επιχειρήματα αυτά χρησιμοποιήθηκαν επανειλημμένα στο παρελθόν κάθε φορά που επρόκειτο για μείωση των ωρών εργασίας, χωρίς ποτέ όμως, όταν τελικά εφαρμόστηκε, να παρατηρηθεί αντίστοιχη μείωση της παραγωγής και των κερδών.

Ο δεύτερος άξονας πάλης είναι η απαλοποίηση των αφεντικών και η εθnicoποίηση χωρίς αποζημίωση και χωρίς εξαγορά από εργατικό έλεγχο όλων των επιχειρήσεων που απολύουν εργαζόμενους ή κλείνουν. Η εθnicoποίηση είναι η μόνη δυνατή απάντηση των εργαζομένων απέναντι στον ωμό εκβιασμό του εργοδότη που λέει «ή δέχεστε να κάνετε θυσίες ή κλείνω». Σ' όσους διατείνονται ότι η προοπτική αυτή δεν είναι ρεαλιστική κι ότι μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την οικονομία, απαντούμε ότι εκείνο που ενδιαφέρει τους εργαζόμενους είναι η ικανοποίηση των πραγματικών αντικειμενικών τους αναγκών, κι όχι ποιες διεκδικήσεις τους μπορεί ή δεν μπορεί να ικανοποιήσει η καπιταλιστική οικονομία. Η δυνατότητα επίτευξης ή μη μιας διεκδικησής εξαρτάται πάντα από το συσχετισμό των δυνάμεων που διαμορφώνονται μέσα στην ταξική πάλη και μόνο απ' αυτό και δεν μπορεί να λυθεί παρά μόνο μέσα από την πάλη για την κατάκτησή της. Εκείνοι που θεωρούν τη μείωση των ωρών εργασίας σαν ουτοπία, ας σκεφτούν για μια στιγμή τη φοβερή σπατάλη ανθρώπινης εργασίας που χαρακτηρίζει τη σημερινή κοινωνία, ας αναλογισθούν τη φοβερή υποαπασχόληση των παραγωγικών δυνατοτήτων, την αναρχία που κυριαρχεί στον τομέα των επενδύσεων, που έχει σαν αποτέλεσμα το κλείσιμο εργοστασίων πολλές φορές καινούριων και την καταστροφή παραγωγής που δε βρίσκει αγοραστή. Ας

αναλογιστούμε τέλος, πόσα αντικείμενα κατασκευάζονται σήμερα επίτηδες για να φθαρουν γρήγορα, ώστε να είναι απαραίτητη η αντικατάστασή τους σε μικρό χρονικό διάστημα.

23/6/1985

Νίκος Παντελάκης

Σημειώσεις

1. Π. Κλαυδιανός και Π. Λινάρδος – Ρυλμόν «Στατιστική απεικόνιση χωρίς σχόλια. Η πορεία των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας κατά την οκταετία 1977-1984». Οικονομικός Ταχυδρόμος. Αθήνα 30/5/1985.
2. Α. Παπαγιαννίδης. «Η ανεργία στην Ελλάδα και την ΕΟΚ». Οικονομικός Ταχυδρόμος. Αθήνα 3/5/1984.
3. «Τα κόμματα κάνουν προτάσεις για την ανεργία». Συνδικαλιστική Επιθεώρηση, Τεύχος 5 Μάιος 1985.
4. Στο ίδιο
5. Στο ίδιο
6. Στο ίδιο
7. Στο ίδιο
8. Στο ίδιο
9. Στο ίδιο

